

7. ve 8. Sınıf Öğrencilerine Göre Evrensel ve İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Etkisi

Emine Zehra TURAN¹

¹*Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İDKAB Bölümü, Türkiye, zturan@nevsehir.edu.tr*

Özet

Öğrencilerin hayatlarında sahip oldukları değerler, yaşamlarının önemli ve vazgeçilmez bir parçasıdır. Hatta yaşamlarını bu değerlere göre yönlendirir ve kararlarını yine bu değerlere göre verebilmekteler. Öğrenciler hayata dair değerlerin büyük bölümünü eğitim kurumlarında edinmektedirler. Değerler eğitimi sadece eğitim kurumlarında değil aynı zamanda da aile ve çevre de etkili bir şekilde kazandırılmalıdır. Değerler eğitimi derslerinin etkili olması ve “iyi insan” yetiştirilmesi için, bu çalışmaların disiplinler arası yaklaşımla bütün derslerle bütünleştirilerek uygulanmasına, öğrencilerin gönüllü ve etkin desteğinin sağlanmasına, eğlenceli hale dönüştürülerek, sistemli ve planlı çalışmalarla yürütülmesine bağlıdır. Eğitim kurumlarında evrensel ve insani değerlerin öğretildiği derslerden birisi de DKAB dersidir. DKAB derslerinde Allah’ın istediği insan modeli evrensel ve insani değerlere saygılı insandır. Bu yüzden evrensel ve insani değerlerin öğretiminde DKAB dersleri büyük önem kazanmaktadır.

Bu araştırma, 7. ve 8. sınıf öğrencilerine evrensel ve insani değerlerin kazandırılma sürecinde DKAB dersinin etkisinin, öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan nitel bir çalışmadır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2018–2019 eğitim öğretim yılında Nevşehir ilinde ortaokulda öğrenim görmekte 7. Ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Görüşme yöntemiyle 40 öğrenciden (20 tane 7. Sınıf ve 20 tane 8. Sınıf), 6 sorudan oluşan görüşme formları ile veri toplanmıştır.

Görüşmelerden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğrenciler evrensel ve insani değerlerin kazandırılmasında DKAB dersinin etkisinin farkındalar ve insani değerleri kazandırmak için DKAB öğretmenlerinin en fazla örnek olay ve düşünme yöntemlerini kullandıkları tespit edilmiştir. Öğrenciler üzerinde etkisi düşünüldüğünde evrensel ve insani değerlerin içselleştirilmesinde DKAB öğretmenlerin, rol model olma durumunu da göz önünde bulundurduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, değerler, evrensel, DKAB

The Effect of Religious And Moral Courses on Gaining Universal and Human Values According to 7th and 8th Grade Students

Emine Zehra TURAN¹

¹ *Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Theology, Dept. of Religious and Moral Education, Turkey*

zturan@nevsehir.edu.tr

Abstract

The values that students have in their lives are an important and indispensable place in their real lives. They direct their lives according to these values and can make their decisions according to these values again. Students acquire most of the values about life in educational institutions.

Values education should be gained not only in educational institutions but also in families and in the environment. The values are dependent on the effectiveness of the education courses and the training of good people and dependent on the integration of these studies into all courses with the interdisciplinary approach, the provision of voluntary and effective support to the students, the transformation of them into fun and the execution of systematic and planned studies.

One of the lessons that teaches universal and human values in educational institutions is the course of the religious and moral courses. The human model that God wants in the religious and moral lessons is universal and respectful to human values. Therefore, in teaching universal and human values, the lessons of the religious and moral are of great importance.

This research is a qualitative study prepared for the purpose of evaluating the effect of the course of the religious and moral education courses in the process of gaining universal and human values to 7th and 8th grade students according to their opinions. The study group of this study consisted of 7th and 8th grade students in the secondary school in Nevşehir in the 2018-2019 academic year.

Interview method was used to collect data from 40 students (20 grade 7 and 20 grade 8) with observation forms consisting of 6 open-minded questions. The data obtained from the interviews were analyzed by descriptive analysis method. According to the results obtained from the research, students are aware of the effect of Religious and Moral courses in gaining universal and human values and it has been determined that in order to gain human values, Religious and Moral teachers use the most case studies and thinking methods. Considering the effect on the students, they stated that in the internalization of universal and human values, Religious and Moral Teachers took into consideration the status of being a role model.

Key Words: Student, values, universal, Religious and Moral Education

GİRİŞ:

Eğitimde alanında değerler eğitim kavramı oldukça yaygın olarak kullanılır ve vazgeçilmez kavramlara arasında yerini çoktan almıştır. Yeşil ve Aydın (2007: 70) değer kavramını, “insanın herhangi bir varlık ya da olaya bakış açısını ve verdiği önemi yansıtan, benimseme esasına dayalı, davranışlara yön verme gücüne sahip psikolojik, sosyal, ahlaki ve estetik boyutlu inanç ve kanaatler bütünü” olarak tanımlamışlardır.

Değerler eğitimi ise en geniş anlamda bir kuşağın sahip olduğu kendine ait değerlerin kendinden sonraki nesile doğru ve kalıcı bir şekilde aktarılmasını ifade eder. Değerler eğitimi aynı zamanda eğitimdeki değerlerin transferini güçlendirmeye de araçtır. Bu transfer eğitim programlarının yanı sıra çocuğun çevresinde ahlaki değerlerin benimsenmiş olarak yaşandığı ortamlarla sağlanır. Değerler eğitimi, öğrenciye eleştirel düşünmeyi öğreterek ahlak gelişimine katkıda bulunur. Ayrıca değerler eğitimi, öğrenciler için gerekli olan değerler hakkında oldukça açık fikirler ifade etmesini sağlar. (Veugelers, 2000: 37-38).

Değerler doğuştan getirilmeyip sonradan kazanılır, ezbere edinilen davranışlar değildir, değerlerin bireylere öğretimi eğitim sayesinde olur ve değerlerin öğretiminde eğitimciler çok önemli görevler düşmektedir. İnsani ve evrensel değerlerin öğretilmesi öğretmenler kadar aile ve çevrede etkilidir. Aynı zamanda da aileler çocuklarının ahlaki eğitiminde en önemli yere sahipken, ailenin ardından okul toplumsal değerleri kazandıran bir kurumdur.

Değerlere yönelik kazanımlar okul öncesi dönemde başlar ve bireyin yaşamı boyunca şekillenmeye devam etmektedir (Balat Uyanık ve Dağal Balaban, 2006). Sadece kendi ülkemizde var olan değerlerin aktarımı yeterli gelmemektedir. Dünya genelinde yaşanan ahlaki sorunlar ve artan suç oranları değerler eğitiminin kritik önemini ortaya koymaktadır (Lickona, 2009). Değer eğitimi, değişen dünyada bireylerin kendi kültürel ve toplumsal yargılarıyla birlikte evrensel değerleri kazanmasını ve yaşanabilecek sıkıntılara karşı hazırlıklı olmasını öngörmektedir (Doğan, 2007: 630).

Değerler toplumları, grupları ve bireyleri tanımlayarak davranış ve tutumlarına yön veren yapılar olmalarıyla psikoloji, sosyoloji ve antropoloji gibi disiplinlerin odak noktası olmuştur (Schwartz, 2012). Bu nedenle ülkemizde de değerler aslında bir çok alanın birbiriyle etkileşimi sonucunda oluştuğu söylenebilir.

Ülkemizde bütün derslerin programlarında dolaylı olarak değerlerin kazandırılmasına yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler dersinde ve DKAB dersinde bu misyon doğrudan yüklenmiş ve ünitelere dağıtılmış şekilde belirtilen değerlerin öğrencilere kazandırılması gerektiği belirtilmiştir. Değerlerin öğrencilere kazandırılmasında etkili bir öğretim programının hazırlanmasının önemi büyüktür (Yazıcı, 2006). Öğretim programlarının hedeflerini gerçekleştirmede kullanılan en önemli araçlardan birisi ders kitaplarıdır. Bundan dolayı ders kitapları öğrencilere değerleri kazandırma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (Gül, 2017).

Kirschenbaum (1995) da temel değerlerin öğrencilere kazandırılmasında öğretim programlarının rolünü vurgulamıştır. Yeni bir düzenlemeyle 2004-2005 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanan programda, orta öğretim derslerinden matematik, Türkçe, sosyal bilgiler, fen ve teknoloji, düşünme eğitimi, vatandaşlık ve demokrasi eğitimi ve özellikle din kültürü ve ahlak bilgisi dersi, “değerler” başlığı altında ele almış ve de tüm programın kazanımlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Değerler eğitimi konusunda önemli bir işlev gören “din kültürü ve ahlak bilgisi” dersi çoğulcu bir anlayışla programda yer almaktadır. İlköğretim programında yer alan değerler öğretilirken bir takım etkinliklerden yararlanılmaktadır. Bu çalışma ile öğrenci görüşlerinden yola çıkarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) programlarına ders kitaplarında yer alan değerler ile ilgili etkinlikler gözden geçirilebilir ve yeni etkinlikler hazırlanabilir. Değerler eğitimi, değişen dünyada bireylerin kendi kültürel ve toplumsal değerleriyle birlikte evrensel değerleri kazanmasını ve dünyada var olan sıkıntılara karşı daha duyarlı insan yetiştirmeyi öngörür. Ders Programında doğrudan verilecek değerler belirlenmiş ve sınıf derecesine göre ünitelere dağıtılmıştır.

Tablo 1. Ortaokul DKAB Programlarında Değerler

Alçak gönüllülük, bağışlama, cömertlik, dostluk, emaneti korumak, fedakârlık, gazilik, hakikat, sevgisi, hakseverlik, hayâ, ibadet yerlerine saygı, iffet, iyi niyet, kadirşinaslık, kanaat, kardeşlik, merhamet, mürüvvet, namuslu olmak, nezaket, ölçülülük, paylaşımcı olmak, sadelik, samimiyet, sözünde durmak, şehitlik, şükür, tutumluluk, vefa, demokrasi bilinci, sorumluluk, estetik, dayanışma, temizlik, sağlığa önem verme, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, bilimsellik, çalışkanlık, duyarlılık, misafirperverlik, görgülü olmak, Türk büyüklerine saygı, millet, millî birlik şuuru, Türk bayrağına ve İstiklâl Marşı'na saygı, doğruluk, cesaret, doğa sevgisi, doğal çevreye duyarlılık, güvenilirlik, sabır, tarihsel (kültürel) mirasa duyarlılık, özgürlük, adil olma, hoşgörü, vatanseverlik, yardımseverlik, sevgi, dürüstlük, barış, saygı.

AMAÇ

Bu araştırma, 7. ve 8. sınıf öğrencilerine göre evrensel ve insani değerlerin kazandırılma sürecinde DKAB dersinin etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, şu sorulara cevap aranmıştır;

- ✓ Evrensel değerler nelerdir?
- ✓ İnsani değerler nelerdir?
- ✓ Değerler DKAB dersi ile yakından ilgili midir?
- ✓ DKAB dersi evrensel ve insani değerlerden nasıl ve ne kadar bahsediyor?
- ✓ Güzel insan yetiştirme en çok hangi dersle ilgilidir?

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın yöntemi, verilerin toplanması ve verilerin analiz süreçlerine yer verilmiştir. Bu çalışmada ortaokul ders kitaplarında yer alan sosyal değerleri incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması yönteminde; bir olay, durum, ilişki veya süreç sınırlı sayıda örneklem yardımıyla derinlemesine incelenir. Durum çalışması yönteminde yer alan durumlar; kişiler, kitaplar, öğretim programları, gruplar (topluluklar), davranışlar veya olaylar olabilir (Creswell, 2013; Neuman, 2014). Bu çalışmanın durumunu ise araştırmanın amacı doğrultusunda matematik ders kitaplarında yer alan sosyal değerler oluşturmaktadır. 2.2. Verilerin Toplanması Bu çalışmanın veri toplama sürecinde nitel veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi (documents and artifact collection method) yöntemi tercih edilmiştir. Çünkü dokümanlar nitel araştırmalarda kullanılan önemli bilgi kaynaklarından birisidir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Doküman incelemesi yönteminde, araştırmanın amacı doğrultusunda veri elde edilmesini sağlayan yazılı, sözlü ve görsel materyaller kullanılabilir (McMillian & Schumacher, 2010; Yıldırım & Şimşek, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırma amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenen 2018-2019 öğretim yılında Nevşehir Merkez İcik köyünde okula devam eden 70 öğrenci tarafından oluşmaktadır. Araştırmada örneklem alma yöntemine uygun olarak öğrencilerin Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi dersine devam etmeleri, 7. ve 8. sınıflarda olmaları ve görüşmeye gönüllü katılmaları temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında, araştırmacının kapsamayı istediği başlıklara/alanlara dayalı belirli sayıda açık uçlu soru içeren ve doğası gereği tartışılacak alanı tanımlarken gerek görüşmeciye gerekse görüşülene başlıkları daha detaylı tartışma olanağı sunan (Hancock, 1998) ve araştırmacılar tarafından hazırlanan açık uçlu beş sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları bir yandan sabit seçenekli durumların cevabının alınmasına imkan sunarken, bir yandan da alanda derinlemesine veri elde edebilmeyi sağlamaktadır. Görüşme (mülakat) sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniği olarak adlandırılan iletişim araçları (telefon, ses kaydedici) yardımıyla yapılmaktadır. Görüşmelerin sonunda farklı bakış açıları ortaya çıkmakta ve görüşmenin tüm taraflarının duygu ve düşünceleri anlaşılmalıdır. Böylece nicel yöntemlerden farklı olarak yüzeysel değil, daha derin bilgilere sahip olunabilmektedir (Karasar, 2011).

Verilerin Analizi

Yapılan görüşmelerin analizinde betimsel analiz yaklaşımından yararlanılmıştır. Betimsel analiz yaklaşımına göre elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analiz yaklaşımında bireyin görüşünü yansıtmak amacıyla görüşmeden alıntılara sık sık yer verilir. Betimsel analiz dört aşamadan oluşur. Bunlardan birincisi, betimsel analiz için bir çerçevenin oluşturulmasıdır. Bu aşamada araştırma sorularından veya araştırmanın kuramsal çerçevesinden yararlanarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulur. Eğer önceden oluşturulan bir çerçeve yoksa analiz güçleşir ve veri kaybına neden olur. İkinci aşama, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, ilk aşamada çizilen çerçeveye göre verilerin anlamlı bir hale getirilmesidir. Bu aşamada bazı veriler dışarıda kalabilir kullanılacak olan veriler ise sınıflandırılır. Üçüncü aşama ise, bulguların tanımlanması aşamasıdır. Sistemli bir hale getirilen bulgular tanımlanır ve alıntılarla desteklenir. Dördüncü ve son aşama ise bulguların yorumlanmasıdır. Tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması bu aşamada yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda araştırmayı yürüten iki öğretim üyesi ayrı ayrı yazılı verileri kodlamışlardır. Güvenirlik için her iki araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar üzerinde Güvenirlik= Görüş Birliği/ Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı X 100 formülü uygulanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). İki kodlayıcı arasında uyum yüzdesi %92 olarak hesaplanmıştır. Uyum yüzdesinin %70 veya daha üstü olması yeterli görüldüğünden veri analizi açısından güvenirlik sağlanmıştır. Elde edilen bulgular yapılan kodlamalar doğrultusunda ve amaçlara uygun olarak olduğu gibi verilmiş daha sonra alanyazın ışığında tartışılmıştır.

BULGULAR

7. ve 8. sınıf öğrencilerinin evrensel ve insani değerlerin kazandırılma sürecinde DKAB dersinin etkisini belirlemek için yapılan bu çalışmada önemli bulgulara ulaşılmıştır. Öğrenciler, kendilerinde ve çevrelerindeki insanlarda görmek istedikleri özellikleri belirtmişler, birden fazla değer tercihinde bulunabilmişlerdir. Bu ifadeler tespit edilirken, öğrencilerin formlarda yazdıkları kelimeler dikkate alınmıştır. Çalışmaya katılan öğrenciler görüşme formlarında öğrencilerin cevapları 5 farklı kategoride toplanmıştır.

- ✓ Öğrencilerin Evrensel değerleri
- ✓ Öğrencilerin İnsani değerleri
- ✓ Değerlerin DKAB dersi ile yakından ilgisi
- ✓ DKAB dersinde evrensel ve insani değerler
- ✓ Güzel insan yetiştirmenin hangi derste kazanıldığı

Katılımcılar

	f		%	
	Kız	Erkek	Kız	Erkek
7. Sınıf	14	21	40	60
8. Sınıf	20	15	58	42
Toplam	70			

Katılımcılardan 7. Sınıfların %40'ı kız, %60 'ı erkektir ve 8.

Sınıfların %58'i kız, %42'i erkektir.

1. Bulgu: Evrensel değerlere yönelik düşünceleri

	f
Toplumsal yasalar, kurallar, haklar	20
Dünyaca geçerli olan tüm değerler	21
Çevreye ve doğaya saygılı olmak	12
Özgürlük	6
Vatansever olmak	5
Din	4

Tarihi eserleri korumak	3
-------------------------	---

1.bulguya göre, öğrenciler dünyaca geçerli olan tüm değerleri, toplumsal yasaları, kuralları ve hakları evrensel değer kabul etmektedirler. Aslında öğrenciler kendi toplumunun ve diğer toplumların değerlerini evrensel değer kabul etmişlerdir.

1. Bulguya dair alıntılar:

- 7 A: « yasalara ve kurallara uyma. Vatandaşlık görevlerini yerine getirme. »
 7 B: « saygı, ahlak, temizlik, eğitim, doğru söz. »
 8 A: « ormanlar, şelaleler, vadiler gibi çevreye ait şeyler. »
 8 B: «evrensel değerler tüm dünyayı ilgilendiren değerlerdir. »

2. Bulgu: İnsani değerlere yönelik düşünceleri

	f
Saygı	25
Sevgi	18
Yardımsverlik	17
Dürüstlük	13
Özgürlük	12
Güzel ahlaklı olmak	8
Adalet	6
Mantıklı olmak	5
Hoşgörü	4
Samimiyet	4
Empati	3

Bulgu 2'e göre, öğrenciler saygı, sevgi, yardımsverlik, dürüstlük, özgürlük ..gibi değerleri sıralamışlardır. Öğrencilerin empati duygusunu önemsemedikleri görülmektedir. Empati değerinin kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

2. Bulguya dair alıntılar:

- 7 A: « Özgürlük alanındaki haklara, kurallara uymaktır. »
 7 B: « dürüstlük, doğruluk, büyükler eve küçüklere saygı»
 7 B: «yardımsverlik, saygı ve vatanseverlik»
 8 B: « Mesela bir yaşlı teyzeye yardım etmek »

3. Bulgu: Değerlerin DKAB dersi ile ilgisine yönelik görüşleri

Evet, çünkü	f
Değerler Kur'an-ı Kerim ve Hadislerde vardır.	23
Değerler iyi insan olmayı anlatır.. DKAB dersi de	10
Değerler DKAB dersinde daha iyi anlaşılıyor.	8
DKAB Dersi iyiden kötüyü ayıran bir derstir.	5
DKAB dersi değerleri daha iyi açıklayan bir derstir	3
Hayır, çünkü	
Doğa ile ilgilidir	4
Geçmişten günümüze değerler hep vardı	3
İyi insan olmakla ilgilidir	2
Derslerin içinde zaten hep vardı	2
Değerler evrenseldir	1
Değerler insan hakları ile ilgilidir	1

Bulgu 3'e göre, öğrenciler değerlerin zaten Kur'an'ı Kerim ve Hadislerde var olduğunu ifade etmişlerdir. Din Kültürü ve Ahlak bilgisi dersinde iyi insan olmak anlatılmakta ve dersin amacının bu olduğunu ifade eden öğrenciler için, değerleri açıklayan bir derstir.

Tam tersini söyleyen öğrenciler için değerler doğa ile ilgili olup, dersle ilgili değildir.

3. Bulguya dair alıntılar:

8 B: « ilgilidir. Çünkü DKAB dersinde bize nasıl davranacağımızı, nasıl iyi insan olunur gibi şeyler anlatılıyor, bu da ahlaktır zaten »

8 A: « çok yakındır, çünkü dinimiz zaten insanlara çok önem veriyor.»

7 A: « evet ilgilidir. En önemlisi ahlakla ilgilidir. Ahlakın içinde evrensel ve insani değerler vardır. »

7 B: «evet çünkü insanların yaşam biçimini, yaşam tarzlarını anlatıyor. »

4. Bulgu: DKAB dersinde değerlerin ne kadar bahsedildiğine dair düşünceler

Evet	f
Çokça bahseder, konular zaten bunlar	22
Açıklayarak bahseder	10
Örnek vererek bahseder	8
Her yerde (camiide, okulda) bahseder	5
Her zaman bahseder	5

Hayır	
Az bahsedilir	12
Başka derslerin içinde bahsedilir	3
Orta düzeyde genel bahsedilir	3
Evrensel yasalardan bahsedilir	3

Bulgu 4'e göre, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, çokça değerlerden bahseder. Hatta ders, değerleri açıklayarak, örnek vererek, her yerde bahseder. Aksine görüş bildiren öğrenciler ise az bahsedildiğini ifade etmişlerdir.

4. Bulguya dair alıntılar

7 B: «Çünkü DKAB dersinde Kur'an-ı Kerim anlatılır ve Kur'an'da değerlerden bahsedilir. Konular zaten bunlardır.»

8 A: « Bahsediyor, örneğin kul hakkına girmemek, eşitliğin önemi gibi konuları ele alıyor.»

8 B: «evet bahsediyor, çünkü dinde bazı şeyler evrenseldir. »

7 B: «hayır bahsetmiyor. Çünkü herkesin dini farklıdır. »

8 B:«Çokça bahsediliyor. Sevgi, saygı, kardeşlik gibi konuları anlatıyor. »

5. Bulgu: Değerlerin hangi dersle ilgili olduğuna dair görüşleri

	f
DKAB Dersi ile ilgilidir	20
Türkçe	18
Sosyal Bilgiler	9
Rehberlik	8
Fen Bilgisi	3
Matematik	2
Tüm Derslerde	7

Öğrencilerin değerleri en çok DKAB dersi ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Ardından Türkçe, Sosyal Bilgiler, Rehberlik, Fen Bilgisi, Matematik ve tüm derslerle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Böyle bir sonuca ulaşma nedeni belki de bu anketin bu derste yapılmış olması ile ilgili olabilir.

Sonuç- Tartışma

Öğrencilere kazandırılmak istenen değerlerin öğrencilerin yönelimlerinden/ tercihlerinden de anlaşılacağı üzere kendilerinin kazanmış olmasının yetmeyeceği dikkate alınmalıdır. Bunun için

okul-aile ve toplum üçgeninin de değerler eğitimine tabi tutulması gerekmektedir. Bu faaliyetlerde medya kuruluşları aktif olarak olumlu rol oynayabilirler. Değerler eğitimiyle ilgili literatürde kullanılan yeni yöntem ve teknikler, öğretmenlere hizmet içi eğitim yoluyla mutlaka uygulamalı olarak gösterilmelidir. Bu sayede değer eğitimi olumlu yönde gelişme gösterebilecektir. Değer eğitiminde değer sınıflamalarından ziyade toplumun, devletin ve bireylerin maddi-manevi ihtiyaçları yapılacak geniş boyutlu araştırmalarla tespit edilerek değerlerin eğitimine önem verilmelidir. Değer sınıflandırmaları da kendi toplum yapımıza uygun olarak ve günümüz şartlarına göre revize edilmelidir. Bu çalışma için Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde özel bir araştırma komisyonu kurularak çalışmalar koordine edilebilir.

Araştırmanın bulgularına göre, sevgi, saygı ve yardımseverlik öğrenciler tarafından en önemli değerler kabul edilmiştir. Öğrenciler tarafından DKAB dersinin değerlerin öğretiminde önemli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca öğrenciler DKAB dersinin değerleri daha kapsayıcı ve açıklayıcı olduğunu vurgulamışlardır. Öğrenciler evrensel ve insani değerlerin kazandırılmasında DKAB dersinin etkisinin farkındadırlar. Öğrencilerin aslında toplumsal kuralları, yasaları ve hakları evrensel değer kabul ettikleri görülmektedir. Değerler sosyal dayanışma oluşturmak suretiyle toplumda uyulması gereken ortak davranış kalıplarını belirlerler (Yaman, Taflan ve Çolak, 2009). Çalışmamızın bulgularını desteklemektedir.

(Demircioğlu ve Tokdemir 2008)'in çalışması, çalışmamızı destekler niteliktedir. Örneğin, devlet, millet, vatan, dil, gelenek ve görenekler, ordu ve mili marş, bayrak ve milli bayramların oluşturduğu ulusal simgeler ulusal değerlerdir. Tarihi eserler gibi simgesel değerleri ifade eden bulgularla örtüşmektedir.

Ayrıca değerler yazılı ve görsel materyallerden taklit, model alma, ya da okuma yolu ile öğrenilmektedirler (Şen, 2008). Çalışmada ortaya çıkan değerlerin örnek vererek aktarılması verisi ile örtüşmektedir.

Çevreye ve doğaya saygılı olmak bulgusuyla, ilköğretim öğrencilerinin çevre ve doğaya yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının etkili olduğu (Akengin, Sağlam ve Dilek'in 2002) bulgusu örtüşmektedir.

Son olarak, Brynildssen (2002:1) değerleri sıralamış: “dürüstlük, işbirliği, diğer insanlara yardımcı olma/hizmet etme, özgürlük, sorumluluk ve medeniliktir.” insanların üzerinde en çok anlaştıkları değerler olmuştur. Çalışmamızda öğrenciler dürüstlük ve yardımseverlik değerlerini önemli bulmuşlardır.

Öneriler

Çalışma, DKAB programlarında değer öğretimine katkı sağlayabilir.

Değerlerin öğretimi ile ilgili kavramsal çalışmalar yapılabilir.

Değerler öğretiminde farklı etkinlikler (uygulamalı) geliştirilebilir.

Değerlerin öğretimi konusunda multidisipliner çalışma yapılabilir.

Evrensel değerlerin diğer kutsal dinlerle ortak olduğu ile ilgili bilgilendirmeler daha önyargısız yapılabilir.

Kaynakça

Akengin, H. Sağlam, D. ve Arzu Dilek, A. (2002). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi İle İlgili Görüşleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 1–12.

Balat Uyanık, G., & Dağal Balaban, A. (2006). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. 1. Baskı. Ankara: Kök Yayınları.

Brynildssen, Shawna (2002). Character Education through Children's Literature. ERIC Clearinghouse on Reading English and Communication. ED 469929.

Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*. New York: Sage.

Demircioğlu, İsmail ve Tokdemir Muhammet, Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik, *Değerler Eğitimi Dergisi*, C. 6, S. 15, 2008.

Doğan, İsmail (2007). *Türk Eğitim Sisteminde Değer Sorunu. Değerler ve Eğitimi*. Kaymakcan, R., Hökelekli, H., Arslan, Ş., Zengin, M. (Eds). İstanbul: Dem yay. 615–634

Gül, U. M. (2017). Türkçe ders kitabındaki metinlerin (5. sınıf) değerler eğitimi yaklaşımıyla incelenmesi. *Erciyes Journal of Education [EJE]*, 1(1), 59-78.

Hancock, B. (1998). *An introduction to qualitative research*. Leicester on Yell: Trent Focus Group.

Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi* (22. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kirschenbaum, H. (1995). *Enhance values and morality*. Boston: Allyn and Bacon

Lickona, T. (2009). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. Bantam.

McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2010). *Research in education: evidence-based inquiry (7th ed.)*. Boston: Pearson

- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: Sage.
- Neuman, L. W. (2014). *Social Research Methods: Qualitative And Quantitative Approaches* (Seventh Ed.). Essex: Pearson Education Limited.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online readings in Psychology and Culture*, 2 (1).
- Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 763-779. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/sayi5/sayi5pdf/sen_ulker.pdf.
- Veugelers, W. (2000). Difference ways of teaching value, *Education Review*, 52, 37-42.
- Yaman, H., Taflan, S. & Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitim Dergisi*, 7(18), 107-120.
- Yazıcı, K.(2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19 (19), 499.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.